

## LA MULTICULTURALITAT A VILA-RODONA

Carla Aguilar Cunill\*

### Resum

*Aquest article és una part de la investigació que vaig realitzar com a Treball Final de Màster entre els anys 2011 i 2012. Hi analitzava les relacions interculturals a Vila-rodonà, lloc de destinació d'un gran nombre de persones immigrades d'altres països. Tenia dues vessants, una més descriptiva de la situació a Vila-rodonà i una altra més teòrica, en la qual plantejava diferents argumentacions entorn de les discussions acadèmiques sobre les relacions interculturals.*

*Per aquest article m'he centrat totalment en la part descriptiva de la situació existent, tot i que ho faig entorn d'una pregunta clau: els estatus diferenciats dels diferents col·lectius immigrants són previs o posteriors a la seva arribada? Amb aquest objectiu, l'article es divideix en dues parts.*

*A la primera, analitzo el municipi de Vila-rodonà des de la perspectiva social i l'economicolaboral per després descriure el que, segons la meua investigació, definiria la identitat vila-rodonina. Aquesta identitat està molt connectada amb la idea d'integració, ja que és la idea del que s'ha de fer per ser vila-rodoní.*

*A la segona, em centro més en la població immigrada, concretament en com aquesta és percebuda per la població autòctona del municipi, per així respondre a la pregunta clau. Com veurem, hi ha diferents categoritzacions i em centraré en la que es fa a partir del país d'origen o nacionalitat. Explicaré com hi ha nacionalitats que es considera que tenen unes cultures més semblants o menys a l'autòctona i com aquesta distància cultural apareix com a motivadora dels estatus dels grups immigrants al municipi.*

*Paraules clau: immigració, municipi rural, distància cultural, distància social.*

### Abstract

*This paper is part of the research I did as Master Final Project between 2011 and 2012. I analyzed intercultural relations in Vila-rodonà, destination site of a large number of immigrants from other countries. It had*

\* Politòloga i Màster en Migracions i Mediació Social. Adreça electrònica: carla.aguilar.c@gmail.com.

two aspects: a description of the situation in Vila-rodona and a theoretical discussion, in which I raised various arguments about the academic debates on intercultural relations.

For this paper, I have focused entirely on the descriptive part of the existing situation, although I do it on a key question: the distinct status of the various immigrant groups are prior or subsequent to his arrival? With this aim, the paper is divided into two parts.

In the first one I analyze the municipality of Vila-rodona from social, economic and labor perspectives to describe what, according to my research, defines Vila-rodonian identity. This identity is closely linked to the idea of integration, since it is what it has to be done to be Vila-rodonian.

In the second one I focus on the immigrant population, particularly in how it is perceived by the local population, to answer the key question. As we shall see, there are different categorizations and I will focus on the one which is done from the country of origin or nationality. I will explain that there are countries which are considered to have cultures more or less similar to the native one, and that this distance motivates the status of immigrant groups in the village.

*Keywords:* immigration, rural municipality, cultural distance, social distance.

## 1. INTRODUCCIÓ

Aquest article es fonamenta en el treball final del màster en migracions i mediació social titulat «Les relacions interculturals a Vila-rodona»,<sup>1</sup> realitzat entre els anys 2011 i 2012. Hi analitzem els processos migratoris ocorreguts al municipi de Vila-rodona i les dinàmiques de relació existents entre els vila-rodonins i els nouvinguts.

L'estudi té diferents punts d'interès. D'una banda, pretén aportar noves dades al camp de la investigació sobre migracions i dinàmiques de relació de diversos grups nacionals. De l'altra banda, també és una descripció de la situació social de Vila-rodona en el moment de realitzar la investigació i de la seva evolució demogràfica. Aquesta descripció podria suposar un bon diagnòstic de la situació per a possibles intervencions socials que es poguessin plantejar des dels ens públics o socials.

En aquest article hem volgut centrar-nos molt en la part més descriptiva de la situació social i demogràfica de Vila-rodona. Descrivim, en primer lloc, Vila-rodona des de diferents punts de vista: economicolaboral, l'associacionisme i les dades de població immigrant. Després, hi ha un apartat de descripció del que hem pogut conceptualitzar com a identitat dels vila-rodonins autòctons.

Després ens centrem en la pregunta clau d'aquest article que parteix de la constatació de diferents categories d'immigrants amb diferents estatus socials al poble. La nostra pregunta és la següent: aquests estatus diferenciats es creen a partir de l'experiència (a partir dels actes dels nouvinguts) o existeixen prèviament?

Aquesta pregunta permet la comparació de Vila-rodona amb altres municipis en els quals s'ha observat que els prejudicis i imatges existents sobre els diferents col·lectius immigrants

<sup>1</sup> Aquest treball d'investigació va estar dirigit per Joan Josep Pujadas Muñoz i va sorgir d'un projecte més ampli titulat *La migración de mujeres extranjeras al medio rural catalán en el contexto de la transformación económica y social de las comunidades locales*, finançat per una beca ARAFI i en què la directora era Montserrat Soronellas Masdeu. Jo hi vaig participar com a becària de col·laboració.

ha determinat en gran mesura la capacitat d'aquests d'inserir-se als diferents àmbits de la vida pública del municipi.<sup>2</sup>

Descrivim, en primer lloc, Vila-rodona des de diferents punts de vista: economicolaboral, l'associacionisme i les dades de població immigrant. Després, hi ha un apartat de descripció dels elements identitaris dels autòctons<sup>3</sup> de Vila-rodona i del concepte d'integració que existeix entre ells.

Més endavant, descrivim dues categories clau que s'apliquen als nousvinguts: immigrants i estrangers, per diferenciar ja dos grups molt definits de forasters del poble. A continuació comencem a abordar la pregunta clau d'aquest article abans descrita. Primer, descrivim les diferents distàncies culturals existents a Vila-rodona entre els autòctons i les diferents nacionalitats. Després, les diferents arribades a Vila-rodona dels diferents col·lectius immigrants. I, finalment, d'acord amb les dades exposades fins a aquest punt, responem a la qüestió de si la distància social és prèvia o posterior a l'arribada dels immigrants.

## 2. METODOLOGIA

La metodologia que vam fer servir a la investigació va ser sobretot de tipus qualitatiu, concretament els mètodes d'investigació etnogràfics: entrevista (formal i informal) i observació participant. A l'hora d'extreure conclusions del treball de camp l'anàlisi del discurs ha tingut un paper central en la nostra argumentació, recolzada moltes vegades per les dades recollides en les observacions, però de manera més secundària.

Hem fet servir quinze entrevistes semidirigides. Nou, realitzades expressament per a aquest treball, i les sis restants les vaig aprofitar de la investigació on havia col·laborat amb Montserrat Soronellas. Els informants van ser triats per ser una mostra dels diferents grups ètnics presents a Vila-rodona. Així, hi ha set entrevistes a vila-rodonins autòctons, triats per tenir posicions d'interès per a nosaltres al poble, ja sigui per ocupar càrrecs polítics, per ser contractants d'estrangers o participar a associacions.

L'observació participant la vam realitzar als llocs que vam trobar que eren més clau al poble: sobretot el Casal, la plaça dels Arbres, la porta de l'escola i el bar Miami. Aquest treball d'observació ens va servir sobretot per situar-nos al poble: veure el seu ambient i moviments, els canvis durant el dia, etc. Una altra observació participant molt interessant la vam fer a una sessió de català de les que realitza la tècnica d'immigració amb dones marroquines.

A part del mètode etnogràfic, que van ser la base de la investigació, també vam fer servir la recerca bibliogràfica i tècniques d'investigació quantitatives. La recerca bibliogràfica ens va donar la base teòrica tant per encaminar la recerca de dades com per la seva interpretació posterior. Els conceptes clau de la recerca bibliogràfica han estat: *identitat, distància cultural, distància social, conflicte, convivència, espai públic, capital social, prejudicis i estereotips*.

La recerca quantitativa l'hem realitzat a partir de dades del padró viu, de l'Idescat i de l'INE. Sobretot les hem fet servir per contextualitzar i descriure el municipi de Vila-rodona des del punt de vista demogràfic, econòmic i social.

<sup>2</sup> Alguns dels autors que han treballat aquest tema són Elias (1976) o Mora (2009).

<sup>3</sup> Farem servir la paraula *autòcton* per descriure el grup de població que ha nascut i viscut sempre a Vila-rodona.

### 3. VILA-RODONA

#### 3.1. ECONOMIA I TREBALL

Vila-rodona és un municipi on, tot i identificar-se com a agrícola, la indústria és el sector que ocupa més població, seguit dels serveis (la primera agrupa el 42,2%<sup>4</sup> de la població que treballa, i els segons el 39,4%). Tot i que amb la crisi aquesta situació ha canviat, Vila-rodona ha estat capaç durant anys de donar feina a gran part de la població resident.

Hi ha diverses classificacions segons la variable que es tingui en compte. Diverses vegades hem fet servir la categoria *municipi rural*, considerant com a tal tots els municipis amb menys de 2.500 habitants. Però aquests municipis rurals tenen moltes diferències entre ells, remarcades en els últims anys a partir dels seus diferents desenvolupaments econòmics.

A Catalunya, els municipis que fa un segle eren totalment agraris han diversificat les seves activitats econòmiques en diferents direccions, i han apostat per altres activitats econòmiques com els serveis, la indústria o el turisme. De manera que tots o la majoria dels municipis rurals tenen un passat totalment agrari, o en ocasions ramader, que ha anat perdent valor i ha creat la necessitat de desenvolupar amb més força altres sectors.

La base econòmica d'un municipi és en gran mesura determinant per a aquest, ja que motivarà elements com l'atracció de nova població, de quin tipus, si hi aniran turistes o treballadors dels pobles del voltant, etc. Penso que sempre entendrem molt millor els municipis rurals, i molt més concretament els seus processos migratoris, a partir de la seva activitat econòmica dominant.

Partint de la tipologia de zones rurals plantejada a l'informe ARAFI, Vila-rodona seria un municipi de tipus industrial. Aquest tipus de municipis es caracteritzen per tenir un percentatge superior al 25% de la població ocupada en el sector industrial (com hem assenyalat abans, a Vila-rodona és el 42,2%) i per mantenir també ocupacions de tipus agrari a temps parcial (on normalment s'ocupa la població immigrada). A Vila-rodona aquest sector ocupa només el 12,2% de la població.

Tot i això, Vila-rodona és considerat pels seus habitants com un poble sens dubte agrícola. «És un poble agrícola. Bàsicament i històricament» (Josep, tècnic d'entitat local). Però aquest fet és més un fet històric i identitari que econòmic. Es reconeix que aquest sector no crea gaires llocs de treball i que cada vegada és menys rendible, però Vila-rodona és un municipi agrícola.

Penso que aquesta identificació tan forta amb l'activitat agrària la fa, per una banda, el paisatge i la vinculació històrica amb aquesta activitat, que ha provocat que el calendari agrícola sigui el determinant de les festes locals i el mercat, elements molt estructurants del calendari local.

Paral·lelament a la vinculació emocional de la població amb l'agricultura, hi ha una desvinculació amb la indústria. Tot i que és el sector que ocupa més persones al municipi, en moltes entrevistes, sobretot les realitzades a autòctons de més edat, ni tan sols apareix aquesta activitat. Penso que aquesta omisió neix d'una possible sensació de rebuig envers aquell sector econòmic que ha vingut de fora (és majoritàriament propietat de persones de fora del poble) i que ocupa gent de fora (hi treballen sobretot immigrants i persones de municipis propers).

<sup>4</sup> Dades extretes de l'Idescat corresponents al 2011.

Això fa que fins i tot s'exageri la distància geogràfica a la qual es troben les fàbriques: «Està cap al fons, cap al fons, però no hi hem anat mai. La pirotècnica? Sí [expliquen on és]. Jo no l'he vist mai, eh?» (Ramona, membre d'associació local).

Per la resta, a Vila-rodona hi ha bastants serveis en relació amb la seva grandària. És un fet que quan ho hem comentat amb alguns informants sempre ha causat orgull. Se sol ressaltar, per exemple, que hi hagi un caixer automàtic d'una entitat bancària o una farmàcia. Tot i això, l'opinió dels treballadors dels comerços, sobretot dels supermercats, és que la gent compra fora del poble. Aquests establiments sobreviuen depenent de la diversificació (tenir coses per a les quals no val la pena agafar el cotxe: revistes i diaris, pa, rebosteria, etc.) i de l'ampliació d'horaris (estar oberts quan no ho estan els establiments de fora).

La situació de poca població, sumada a la seva pràctica de consumir fora del municipi, podrien fer-nos pensar que els no pocs comerços del poble viuen una situació de competència descarnada dins d'una lògica urbanita i capitalista. Així ho expressava, de fet, un informant:

Todo lo que son tiendas a parte, porque tienen piques entre ellos. La panadería se enfada porque el estanco vende también el pan. Y con el súper igual. Y entonces me puse a pensar así y pensé: hay una competencia desleal aquí. Y hay que hacer algo. No puede ser que unos ganen y otros pierdan. ¿Para qué quieres ser judío? Como el de la tienda que abre el sábado y hace unos euros más mientras los otros no trabajan... pero es importante la convivencia también..." (Amador, militant de partit polític).

No hem observat aquest fet; quan hem anat a una botiga i no tenien alguna cosa ens han enviat a una altra o no han fet mala cara quan els dèiem que veníem d'un altre comerç. Pensem que la situació està ja equilibrada perquè probablement els clients són fixos, sempre van a la mateixa botiga, i cadascuna sobreviu amb la seva part de la clientela.

És remarcable que aquests comerços els porten generalment persones de fora del poble. Una de les nostres informants té la merceria del poble i viu a Valls, i, segons ella, aquest fet és el més comú. Això, juntament amb la població dels voltants que treballa a les fàbriques, genera un important moviment de població diari. Segons dades de l'INE de 2001, aquesta població es quantifica en 104 persones, poc menys de la meitat dels qui van a treballar des de Vila-rodona cap a altres llocs (219).<sup>5</sup>

Els comerços i serveis presents al poble també generen moviment al mateix poble i des dels més propers, com ja hem comentat, i treball. El fet que existeixin en més mesura que al voltant reforça la percepció per part dels seus habitants que Vila-rodona és un poble on hi ha vida i moviment.

Tot i això, una gran part de la població treballa a altres municipis propers. Molta d'aquesta població fa servir el poble com a dormitori: no hi fa vida i solen ser bastant desconeguts per la resta de veïns. Alguns d'aquests veïns, però, tenen part de la família al poble o fins i tot hi han nascut. Els que podem englobar en aquest perfil solen ser persones amb una formació específica que no poden desenvolupar al poble, normalment persones amb estudis universitaris

<sup>5</sup>Dades consultades a l'Idescat (a l'apartat «Mobilitat obligada per despl. residència-treball»).

(a les entrevistes m'han citat concretament biòlegs i enginyers). Hi fan vida només durant els caps de setmana, però es consideren i són considerats com a part del poble, sobretot a causa de l'arrelament familiar que hi tenen.

En aquest sentit, és remarcable el fet, comú als petits municipis catalans, de la falta de transport públic que connecti la vila amb els municipis del voltant. Això fa que per viure a Vila-rodona es consideri indispensable disposar de vehicle propi, perquè hi ha l'opinió general que si has de desplaçar-te amb un horari establert no ho aconseguiràs amb el transport públic, a causa de la seva poca freqüència.

Quan ve alguna família aquí i la noia no té carnet, jo dic: dos dies. [...] Si se'l treuen ho arreglen, però si no se'l treuen hi ha problemes. Perquè a nosaltres ens és igual a les vuit que a les nou, però quan has d'anar a treballar... i amb la canalla...  
(Ramona, membre d'associació local).

A Vila-rodona s'ha desenvolupat un procés semblant al de molts altres municipis grans i petits d'Espanya. Els autòctons han anat abandonant la part més vella del poble per anar a habitatges més nous, cosa que ha buidat una mica els habitatges del casc antic local. La part antiga ha estat ocupada pels nouvinguts, persones de diferents orígens estrangers que anaven arribant i es trobaven que eren els únics habitatges als quals podien accedir tant per preu com perquè la resta no els els volien llogar. Les cases que hem vist per dins per aquesta zona són habitatges amb dos o tres pisos, no gaire grans. Que nosaltres tinguem notícia hi viuen persones d'origen marroquí, peruà i anglès. A banda, hi queden també persones grans que hi han viscut des de sempre i que fan bastanta vida de carrer, dels que cusen a la finestra mirant passar la gent o es treuen una cadira de fusta per seure al carrer. Aquest tipus d'hàbits no els hem observat a les zones més noves. A la part nova hi ha una sensació més freda i la nit crea més recels que a la part antiga. Els carrers són més amples i és també la part per la qual s'entra al poble, cosa que psicològicament potser crea una major sensació de protecció a la part antiga.

Per altra banda, la «vellesa» dels carrers de la part més antiga no vol dir que es vegi degradada, sinó que simplement les cases són més antigues. No hi ha pitjor ambient ni hi falta de res. Ans al contrari, hi ha més vida i més comerços i moviment que a la part més nova, que té menys serveis i hi circula menys gent. Es podria dir que a la part vella del poble hi ha un moviment espontani, quotidià, l'ambient que sempre s'ha identificat amb els pobles. A la part més nova hi ha els diferents locals de socis i locals municipals, llocs d'oci, etc. De manera que també hi ha «vida» però d'una manera més programada i organitzada, amb uns accessos més restringits.

### 3.2. ASSOCIACIONISME

Si a partir de les entrevistes haguéssim de descriure Vila-rodona amb una sola paraula, hauria de dir que és un poble *viu*. Aquesta descripció del poble ha aparegut molt sovint a les diferents entrevistes.

La majoria de les coses que es fan a Vila-rodona es fan a l'entorn de les associacions del poble, que organitzen les activitats i creen o plasmen grups de població afins. Les associacions que hem considerat més rellevants en aquesta investigació són l'Associació de Jubilats i Pensionistes, el Col·lectiu de Dones, l'AMPA i el Grup de Voluntaris i

Voluntàries de Vila-rodona. Són els que més han aparegut a les entrevistes i que considerem que tenen una major incidència sobre les relacions interètniques al poble. Les associacions amb major nombre de socis són l'Associació de Jubilats i Pensionistes i el Col·lectiu de Dones.

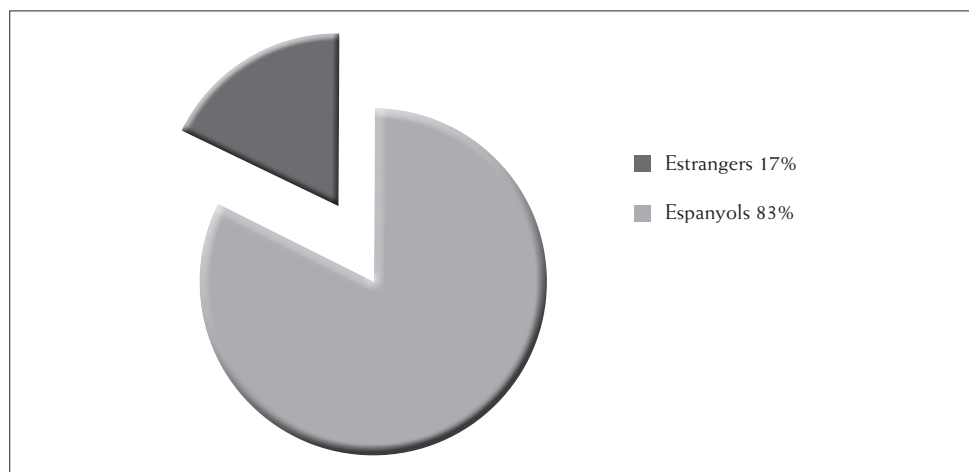
Altres associacions i grups són més sectorials i no els hem considerat tan rellevants en l'estudi, ja que no han aparegut de manera natural al treball de camp. Alguns d'aquests serien, per exemple, el Club Sloop de Vila-rodona, Vilajove, el Centre d'Estudis del Gaià o la Societat de Caçadors «la Conca».

Aquestes associacions organitzen contínuament activitats dirigides a la convivència i la trobada dels seus membres. Solen fer excursions, sopars, dinars, etc. També organitzen periòdicament tallers, xerrades o activitats. Els seus socis són principalment persones nascudes al poble i la majoria hi ha viscut sempre.

L'Associació de Voluntaris i Voluntàries per la Llengua mereix un esment a part per la seva excepcionalitat. Està formada principalment per persones que provenen del món de l'educació i el seu objectiu és ensenyar la llengua catalana i la cultura local als nouvinguts al poble. Tot i haver participat en una investigació que abastava molts pobles de tot Catalunya, no coneixem cap altra iniciativa semblant a un municipi rural.

#### 4. LA IMMIGRACIÓ A VILA-RODONA<sup>6</sup>

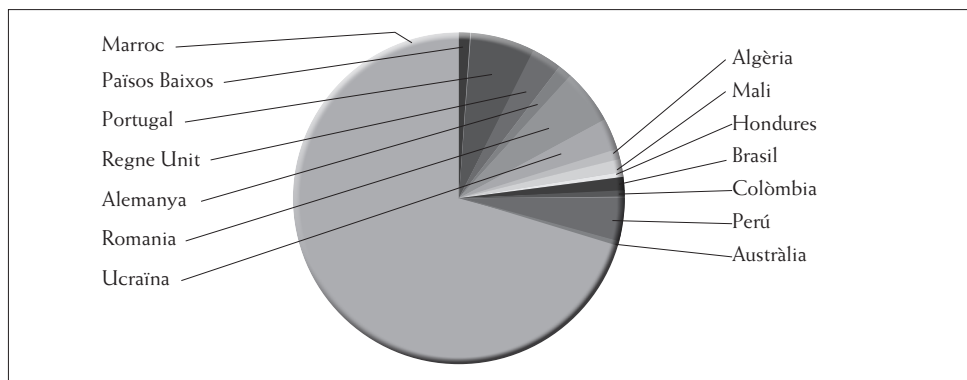
Actualment a Vila-rodona el 17% de població és immigrada, els quals, en una població total de 1.277 persones, en són més de 200. Per tant, és una part important de la població.



□ Gràfic 1: Població de Vila-rodona segons nacionalitat.

<sup>6</sup> Totes les dades quantitatives d'aquest apartat han estat extretes del padró viu municipal d'habitants amb data de l'11 de maig de 2011.

El total de 222 estrangers que hi ha a Vila-rodona són d'orígens molt diferents, concretament hi trobem catorze nacionalitats.<sup>7</sup> Hi apareixen persones de nacionalitats tant distants com Austràlia o Mali.



□ Gràfic 2: Població estrangera segons nacionalitat.

Com es pot observar al gràfic anterior, la segona nacionalitat segons població és la marroquina, que ella sola suposa el 70% de la població immigrada (en nombre, 156 persones). La següent en nombre és la portuguesa, però ja només compta amb 15 membres (el 7% de la població estrangera), seguida pels de nacionalitat romanesa, 12 persones que suposen el 5%, i peruana, 10 persones que suposen un 5%.

Troben, doncs, que la població es concentra en un grup molt nombrós i en altres grups molt fragmentats amb pocs individus de cada nacionalitat. Tot i això, en un context de la grandària de Vila-rodona, no s'ha de menysprear una població de 10 persones, perquè ja poden ser un grup significatiu.

Però a Vila-rodona, el fenomen de la immigració no és nou. Dos informants em van explicar a les entrevistes que recordaven perfectament l'arribada dels castellans al poble: «El que et vull dir és que anava a l'escola i vaig començar que tots érem catalans. Me'n recordo del primer nen castellà que va arribar, eh?» (Jaume, autoritat local). A continuació resumeixo les diferents immigracions al poble.

1. Els castellans: durant els anys cinquanta i seixanta van arribar a Vila-rodona persones procedents del sud de l'Estat, sobretot d'Andalusia i Múrcia. Al poble se'ls deia «els castellans» i cridaven molt l'atenció sobretot per l'idioma, ja que tothom parlava català i ells no l'entienien.

<sup>7</sup> Cal tenir en compte que en aquest municipi s'han detectat molts empadronaments antics, de persones que no s'han donat de baixa.



Aquesta primera arribada de nova població al municipi va ser provocada per la necessitat de mà d'obra al camp i va arribar de zones del país on, en aquells moments, la situació era més precària. Molts informants m'han comentat que molts d'aquests castellans van marxar uns anys després a treballar al cinturó industrial de Barcelona, d'altres m'han dit que en jubilar-se van tornar als seus llocs d'origen.

Els que encara queden, que semblen ser pocs, no han deixat de ser «els castellans». Però, tot i que segueixen sent considerats forasters després de més de cinquanta anys, ara, en contraposició amb la resta de grups immigrants, es perceben com a més propers per part dels autòctons. Un senyal d'això és que els seus fills ja són considerats com del poble, mentre que els fills dels immigrants estrangers mantenen l'etiqueta de ser «fill d'immigrant».

2. Els homes marroquins: al voltant de l'any 2000 Vila-rodona va tornar a necessitar mà d'obra agrícola i va contractar homes marroquins. Aquests havien emigrat sols, deixant les famílies al país d'origen.

Quan un contractant buscava un nou treballador, era molt freqüent que contractés en origen un familiar o conegut dels marroquins que ja eren al poble. D'aquesta manera, mitjançant una arribada en cadena, tots els marroquins que hi ha al municipi són de la mateixa zona del Marroc, Ksar El Kebir, i ja tenien més o menys relació abans d'arribar a Vila-rodona.

Anys després, els homes marroquins van aconseguir suficient estabilitat per poder reagrupar les seves famílies, de manera que, a poc a poc, va anar arribant molta població marroquina al poble composta només de dones i nens. Aquest reagrupament encara era freqüent poc abans del 2011.

El reagrupament familiar va suposar un gran canvi en la percepció que els autòctons tenien dels marroquins: «Que ja semblava que n'hi havia deu i que els coneixies tots. Però ara ja no... ara ja han començat a venir dones i canalla» (Ramona, membre d'associació local). Aquest canvi crec que va ser assumit com a negatiu a causa de dos factors: per una banda, l'aparició al poble de la dimensió familiar i social pròpies d'aquestes persones, àmbits que abans només pertanyien als autòctons; per altra, relacionada amb la primera, el reagrupament de dones inactives laboralment i nens no quadrava amb la lògica dels anys 2000 de veure la immigració des d'un punt de vista utilitari econòmicament, com a treballadors. Si la immigració era laboral, no tenia sentit que migressin persones que no anaven a treballar al lloc de destí.

3. Diversificació de la immigració: durant els mateixos anys en què es va produir el reagrupament de les famílies marroquines, van arribar persones des de molts altres països d'origen, com Perú, Portugal, Alemanya, Anglaterra, Romania o Brasil.

Els peruans i portuguesos són dues famílies extenses que han arribat mitjançant una cadena migratòria igual que els marroquins, tot i que molt més limitada.

## 5. ELS AUTÒCTONS: IDENTITAT I INTEGRACIÓ

Els que anomenem *autòctons* són els que podríem definir com a vila-rodonins de tota la vida. Aquest estatus s'assoleix a partir de dos elements bàsics: néixer a Vila-rodona i tenir-hi avantpassats. És, doncs, una pertinença de sang molt difícil d'assolir per altres vies. I d'aquest

fet en són potser més conscients els informants que no entren en aquesta definició que els que sí que hi entren.

Perquè d'això ja deu fer cinquanta anys, perquè aquelles canalles ja són fills d'aquí. Sí, ja me'n recordo. Ja van néixer aquí. Ja són d'aquí, aquesta canalla. Van venir que els pares no en tenien i els fills ja van néixer aquí (Ramona, membre d'associació local).

Ambdues informants coincideixen a considerar els nouvinguts com a gent forana que es pot integrar o no, però els que ja neixen aquí ja els consideren del poble, tot i que, com explica l'Anna, seran fills de forasters, cosa que condiciona la segona generació també a portar el fet migratori en la seva identitat social.

D'altra banda, el que assoleix la condició de vila-rodoní és molt difícil que la perdi. Encara que visquin anys fora o treballin a altres llocs i no facin gaire vida al poble, segueixen tenint aquesta condició. I, així com pel fet de viure a Vila-rodona no s'adquireix la condició d'autòcton, pel fet de marxar a viure a un altre lloc, no es perd la condició de vila-rodoní i es rebaixa el fet que es visqui a fora.

El tipus d'identitat local queda molt ben descrita per la definició que fan Actis, De Prada i Pereda (1994) del comunitarisme tradicionalista:

El comunitarismo tradicionalista desarrolla un discurso identitario «cerrado»: el estatus de miembro pleno de la comunidad pertenece sólo a los que tienen fuertes vínculos con la tierra (nativos, propietarios) y lazos de sangre entre sí (persistencia mítica de las normas de parentesco) (Actis, De Prada i Pereda, 1994: 113).

El comunitarisme tradicionalista és una posició ideològica sobre la qual es construeix la pròpia identitat. Aquesta posició té una gran importància per entendre tant la forma de configuració de la comunitat autòctona com la construcció dels altres forans.

La identitat vila-rodonina es reforça amb l'arribada d'estrangers, persones que no pertanyen a la comunitat per dret de sang, però que viuen i treballen al poble, cosa que crea la necessitat de redefinir i reimaginar la comunitat que és Vila-rodona i la identitat que comporta el fet de ser vila-rodoní. Apareix immediatament una frontera invisible que separa els vila-rodonins i la resta, i aquesta identitat realça el sentiment de cohesió interna i imposa obligacions als nouvinguts, que, d'altra manera, la podrien fer perillar.

La comunitat local com a font d'identitat i de creació de grup no només té efectes interns, sobre els qui en formen part, sinó que també condiciona els qui no hi són inclosos (que fan possible que la comunitat sigui distintiva). Els seus efectes envers l'exterior són d'exclusió dels qui no en formen part. Aquesta exclusió apareix en la lògica que qui està exclòs ho està per no ser igual que els autòctons, de manera que crea la necessitat de definir què comporta la identitat autòctona.

En buscar una definició prou completa del que significa ser autòcton ens hem basat en tres fonts d'informació: els elements definitoris del poble i que són orgull dels seus habitants, la definició que hi ha a Vila-rodona d'integració i, per últim, característiques compartides que hem observat. Entre totes les informacions hem arribat a la definició següent sobre la identitat vila-rodonina.

Ser vila-rodoní suposa, en primer lloc, haver nascut al poble, i millor si la família també hi ha nascut. Que hi hagi la família al mateix poble és un fet no només corrent al poble sinó

també considerat gairebé com a imprescindible per a poder-hi viure i treballar. El normal entre els autòctons és treballar a fora del poble, i si han de treballar tots dos pares, el més corrent és que es compti amb l'ajuda dels avis. Hi ha una guarderia al poble, però moltes vegades els pares estan més hores fora després que tanquin, de manera que no els és suficient.

Un altre fet distintiu dels autòctons és el seu control sobre els habitants del poble. Míni-mament, tothom sap on viuen i treballen la resta, siguin autòctons o estrangers, encara que a vegades no en coneguin el nom o no els coneguin personalment. Això deu tenir molt a veure amb el fet que sigui un entorn petit que permet aquest grau d'informació sobre tots.

El control que exerceixen sobre els estrangers és més una recollida d'informació que es farà circular (moltes vegades de manera tendenciosa i, en moltes ocasions, convertida en rumors). No es fa servir, com hem observat a altres pobles, com a eina de coerció sobre la població, sobretot immigrant.

Per últim, els dos elements de la identitat vila-rodonina que són les característiques bàsiques del model d'integració al poble. En primer lloc, l'idioma és el català. No hi ha una convivència entre castellà i català ni sembla que hagi estat així ni tan sols durant el franquisme, ja que quan s'explica l'arribada dels castellans, sempre es destaca el fet que parlessin castellà, cosa que ells mai havien fet: "Que han arribat els castellans! Quan aquí no en teníem cap, tothom enraonava com naltros" (Ramona, membre d'associació local).

L'altre element que defineix la integració és la participació. S'entén d'una manera molt extensa i vol dir participació en tot: des de les reunions de pares a l'escola fins a les festes del poble, així com comprar al poble (encara que els autòctons no ho fan en general) o ser a la plaça. És a dir, els vila-rodonins tenen visibilitat a tot arreu, i és de mala educació no ser als petits esdeveniments del poble. Aquesta participació, a més, té uns canals i uns procediments determinats establerts pels autòctons i que es consideren inherents de l'activitat. Per exemple: participar en una festa del poble no és només anar-hi, sinó que també s'ha d'ajudar a preparar-la. I s'ha d'ajudar en les tasques ja determinades que es fan cada any, no fent altres coses que a un se li puguin ocórrer. A més, la participació es fa dins de les activitats pensades i organitzades pels autòctons, encara que estiguin dedicades als estrangers (com la fira de les cultures).

Per tant, des del punt de vista dels autòctons, hi ha una idea molt concreta del que els forasters han de fer per integrar-se al poble: parlar català i participar de la vida del poble. Aquesta concepció l'hem trobada a totes les converses que hem mantingut sobre integració amb autòctons vila-rodonins.

Aquesta integració es concep com un procés unilateral dels immigrants envers els autòctons, ja que són al seu territori i han d'aprendre els costums que hi ha i que ja hi eren abans de la seva arribada. La informant castellana ho té molt clar i ens va explicar literalment que la idea d'integració que hi ha al poble és totalment unilateral: és un esforç que han de fer els immigrants per apropar-se als autòctons. No es considera possible el fet que la vida al poble pugui canviar a causa de la seva presència; és més, com analitzarem més endavant, aquests canvis estan molt sancionats i són el nucli de la problematització de la seva presència.

La integració a Vila-rodonina seria unilateral per part dels immigrants, que han de mostrar una actitud de voler arribar a ser com els autòctons. Aquests, per la seva banda, tindrien la responsabilitat de facilitar-ne l'aproximació: ensenyant i convidant a participar en la pròpia cultura. Tot aquest raonament s'emmarca en la concepció de relació entre població autòctona, cultura local i territori. Es conceben com un tot indivisible on els autòctons són els

amfitrions del municipi i la cultura està lligada a la terra, és propi del lloc, no dels autòctons. Per tant, qui hi sigui, ha de viure d'acord amb el lloc on és, és a dir, d'acord amb la tradició que hi ha. Aquest raonament té una clara base etnocèntrica, tal com la descriu Castien:

Postular que los propios valores y códigos de conducta son superiores, de por sí, a la de los demás constituye una clara manifestación de lo que generalmente se conoce como etnocentrismo. Podemos definir a este último como la incapacidad de trascender los propios valores culturales, de entenderlos como unos valores específicos y particulares, que existen al lado de otros diferentes. Por el contrario, se hace de ellos los únicos válidos y admisibles, por principio y sin discusión previa" (Castien, 2003:73).

Tot i així, el procés d'integració sembla un procés sense final per als forasters, que, tot i que facin tot allò que se'ls demana, mai arribaran a ser considerats com a autòctons, ja que la pertinença a aquest grup s'assoleix per «dret de sang», és a dir, per néixer al poble fill de pares autòctons (amb poques excepcions).

Si un foraster fa tot allò que es considera necessari per integrar-se, pot arribar a ser considerat per part dels autòctons com un «immigrant integrat», però aquesta condició és molt fàcil de perdre, i tant arribar a assolir-la com perdre-la dependrà dels forasters:

No fan cap esforç. Però fa que nosaltres hauríem de buscar els mecanismes i maneres més sota la seva perspectiva, no? Fer-ho més fàcil per a ells. Nosaltres pretenem... és clar, fer-ho lògic per a ells. Hi ha una part de població que feia classes de català per a la població (Anna, membre d'associació local).

Hi ha aquest grup de voluntaris que fan classes de català i de coneixements del país. En general, eh? Per a tots els immigrants. I sí que hi van. Aquí hi van. Això és un element d'integració. Però després no es fa el següent pas (Jordi, autoritat local).

Els autòctons conceben el seu paper en la integració com a amfitrions del municipi, de manera que els *donen* el treball i els ofereixen participar a la vida diària del poble, però no com a membres de ple dret, sinó com a hostes que fan servir quelcom ja donat pels autòctons, mai canviar el lloc on han arribat. El fet que els immigrants no responguin amb lleialtat a aquests oferiments que els fa el poble és vist com una falta de respecte o, fins i tot, una traïció. De manera que les decisions que prenen els estrangers, sobretot en l'àmbit de la feina, repercuteixen en la percepció que en té tot el grup d'autòctons, com es veu en l'exemple següent:

Llavors era per collir raïms que es necessitaven, però durant la resta de l'any ja no hi ha res més. És només la temporada. Hi ha algunes cases que tenen molta terra i en tenen un. Un, sempre. Fix, tot l'any. Però llavors els fan això. O marxen quatre mesos cap allà baix i no tornen... quan se'n van al Marroc, van un mes de vacances i a la millor se n'hi estan tres, eh? Si t'has d'esperar que arribin... [riu], li foten un morro! (Ramona, membre d'associació local).

## 6. FORASTERS: IMMIGRANTS I ESTRANGERS

La població immigrant és vista de manera bastant complexa des del punt de vista dels autòctons, i és que hem de tenir en compte que estem parlant d'una comunitat local, molt petita en nombre d'habitants i on, per tant, en última instància, tothom es coneix. De manera que si anéssim aprofundint podríem construir una categoria diferent per a cada individu.

Tot i això, hi ha una distinció que considerem principal dins dels no autòctons: immigrants i estrangers.

La categoria d'*immigrant* contindria principalment els immigrants marroquins, amb qui s'estableix una connexió immediata entre els termes, però també els portuguesos i els peruans. La categoria *estranger* es referiria més aviat als immigrants europeus, exceptuant els portuguesos.

Ambdues categories no provoquen el mateix sentiment en els autòctons (tot i que tots els forasters han arribat a Vila-rodona a viure i treballar). A més, no es fan servir de manera objectiva o descriptiva, sinó que tenen una càrrega qualificativa (pejorativa en el cas dels immigrants) molt important.

Els immigrants causen recel i rebuig, es fa servir de manera despectiva. En canvi, el concepte *estranger* es fa servir de manera respectuosa i desperten admiració i interès, connectarien amb la idea d'allò exòtic. Els immigrants es perceben com persones que podrien treure alguna cosa al poble, mentre els estrangers es considera que aporten alguna cosa a la comunitat.

Aquesta distinció tan profundament arrelada causa a vegades desconcert entre els mateixos forasters, que no entenen com se'ls pot negar ser les dues coses:

La gente se quejaba a nosotros sobre temas de los inmigrantes. Y siempre hemos pensado, ¡qué raro!, y a veces he dicho, yo soy inmigrante. Y ellos ¡no, no, no, tú eres inglesa!" (Marta, estrangera).

## 7. LES DIFERENTS DISTÀNCIES CULTURALS DELS IMMIGRANTS AMB ELS AUTÒCTONS

A una comunitat com la dels autòctons de Vila-rodona, hi ha uns rols jeràrquics conformats per diverses variables socials que determinen perfectament la posició de cada membre. L'arribada de nous veïns al municipi no els col·loca entre els que ja hi eren, com ja hem vist, sinó que els situa fora de la frontera del grup autòcton: «En las comunidades pequeñas existen unos roles bien definidos, los inmigrantes no pueden pretender ser aceptados como iguales» (Actis, de Prada, Pereda, 1994: 114). Els no autòctons ocuparan diferents posicions entorn dels autòctons que seran definides pel que s'anomena *distància cultural*. Aquesta podrà ser major o menor envers els autòctons, que seran els qui definiran aquesta distància.

D'aquesta manera, els autòctons construeixen les diferents alteritats unint els no autòctons en diferents grups definits per cultures comunes. Un exemple perfecte és la distinció que hem explicat abans entre els immigrants i els estrangers. Com explica Agrela, després de crear aquests col·lectius a partir dels seus propis referents subjectius, els autòctons esperen que aquests es comportin d'acord amb ells:

Con base en esta construcción diferencial, son así «inventados» determinados grupos en los que se agrupa a los inmigrantes de acuerdo con su nacionalidad y unidos por la «viscosidad» de su cultura. Son pensados como grupo a partir de estos discursos culturalistas desde una pretendida obsesión por clasificar individuos, creando colectividades que se considera que funcionan y se organizan como si fueran tales (Agrela, 2002: 111).

A Vila-rodona hi ha, d'entrada, dos grups dividits a partir de dos eixos: segons nacionalitats i agrupacions de nacionalitats i segons la dualitat immigrants-estrangers. El segon agrupa el

primer i el primer pretén explicar el segon (determinades característiques suposades per cada nacionalitat determinen la seva col·locació a un grup o altre).

Aquests grups es podrien disposar al llarg d'una recta per mostrar les diferents distàncies culturals percebudes pels autòctons. Hi ha una sensació d'alteritat, de diferència, molt major envers uns i altres: els connacionals són els més propers i els marroquins els més llunyans. Existeixen, doncs, molts nivells d'estrangeritat i no tenen res a veure amb les diferents situacions legals en les quals es poden trobar els seus membres.

Per exemplificar-ho a Vila-rodona, hem creat unes categories que agrupen els diferents col·lectius considerats forasters i ens permet col·locar-los segons la distància social que perceben els autòctons que els separa. Tant les categories com les posicions les hem creat d'acord amb l'imaginari dels autòctons, ja que tenen una major influència social al poble, a part de ser molt més nombrosos.

Els grups són els següents:<sup>8 i 9</sup>

- Autòctons: vila-rodonins més arrelats al poble, generalment amb diverses generacions ascendents també del poble. Persones que hi han viscut sempre i que pretenen seguir-hi vivint. Són majoritaris (o la totalitat) dels membres de les associacions.
- Europeus (estrangers): són famílies senceres o dones que han arribat al poble per amor. Tenen estudis i les motivacions per arribar al poble (per casar-s'hi o per fer vida rural) els fan molt receptius a totes les implicacions de la vida social rural.
- Peruans: són una família extensa que al seu país sembla que tenien un nivell de vida mitjà-alt. Al municipi no l'han conservat, ja que, tot i tenir estudis, realitzen feines no qualificades (treballen a una fàbrica). Considerem que són els únics que han experimentat un descens en la seva categoria social subjectiva. Tot i que són els que vénen de més lluny, tenen la distància cultural més petita, ja que parlen castellà.
- Portuguesos: també una família molt extensa, tenen un nivell socioeconòmic baix al seu país d'origen i al poble realitzen també feines no qualificades. Han experimentat potser el major augment d'estatus social entre tots els immigrants.
- Marroquins: són el grup d'estrangers més nombrós i el segon grup més nombrós dels representats al gràfic, després dels autòctons. Vénen d'un nivell socioeconòmic baix, en un entorn rural, i a Vila-rodona tenen un nivell semblant. Realitzen feines manuals en condicions precàries per sou i continuïtat, tot i que és el grup on hem trobat més excepcions a la descripció que aquí en fem, probablement pel seu major nombre.

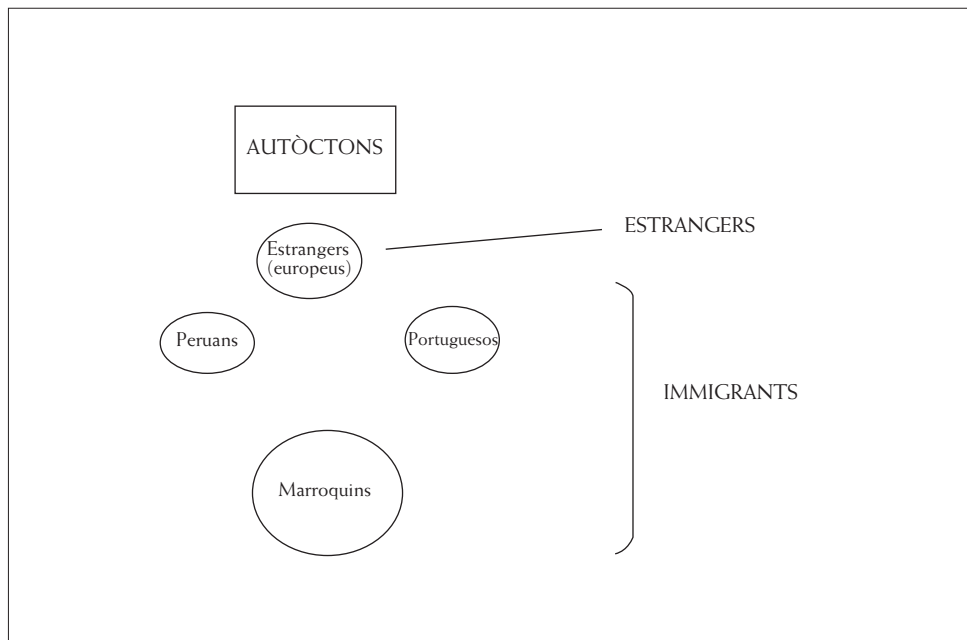
En un primer moment, quan començava a veure els diferents grups en què semblaven interaccionar els habitants de Vila-rodona, vam pensar en com ho dibuixaria, quins llocs

<sup>8</sup> Els grups han estat construïts a partir de la informació que hem recopilat de les entrevistes. El grup dels romanesos em sembla que hauria hagut d'aparèixer però no en tenia suficients dades per descriure'l. En el cas dels europeus, hi pot haver casos que no encaixin en la descripció que nosaltres en fem ja que és un grup molt heterogeni i n'hem tingut una informació limitada.

<sup>9</sup> Al treball hi apareixen dos grups més: commuters i castellans, que després tampoc apareixen als gràfics. En el primer cas, ja que no tenen relació amb la vida del municipi i en el segon, perquè és un grup molt minvat actualment i del qual no tenia suficient informació per a ubicar-los correctament.

ocuparien uns entorns en els altres i quin tipus de relacions els unirien. En aquells moments vam tenir en compte que hauria de considerar una tensió central i clara entre autòctons i marroquins i plantejar-la com l'eix estructurador de la resta de relacions. De manera que en un primer dibuix hi havia dos pols (marroquins i autòctons) i, entremig, sense entrar en el joc, la resta de grups. Però, en analitzar més profundament la informació de què disposava i donar voltes al fet que de cap manera la resta de grups eren iguals entre si en moltes variables, vam anar veient que potser l'estructura havia de ser més semblant a una gradació. Que hi havia variables que presentaven una progressió a través dels grups quan els ordenava d'una manera concreta. A més, un fet molt clar era que vaig observar que si preguntava per la immigració es començava a parlar sempre dels marroquins. Quan preguntava per més nacionalitats, apareixien els peruans i portuguesos, i, finalment, els europeus, que acostumava a anomenar-los nosaltres mateixos. Els castellans solien aparèixer quan preguntava per les primeres migracions recordades a Vila-rodona o com a comparació o exemple aïllat. Això em va donar la primera pista sobre que els grups potser es podrien ordenar, sempre des de la perspectiva dels autòctons, des dels més llunyans als més propers culturalment. D'aquesta manera va sorgir el gràfic final, que és el següent:

Hi ha tota una discussió teòrica entorn del que suposa la distància cultural, ja que té conseqüències molt perverses. Els diferents nivells d'estrangeritat determinen i justifiquen un major o menor rebuig social per part dels autòctons, ja que són majors les diferències i



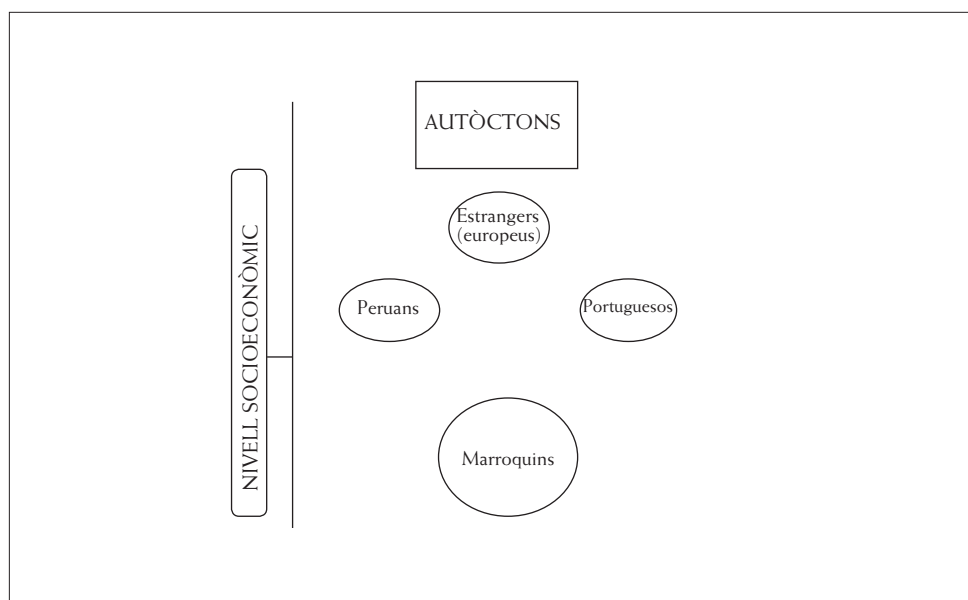
□ Gràfic 3: Distàncies culturals.

menor la comprensió dels seus valors i formes de vida. Per tant, qui menys distància tingui, serà més fàcil d'integrar. De la mateixa manera, qui es troba a l'extrem de major distància serà pràcticament impossible d'integrar o, fins i tot, contrari a allò que representa la comunitat dels autòctons: «Cultures més similars a la nostra i altres que són oposades» (Anna, membre d'associació local).

Aquest argument té efectes perversos, ja que en última instància justifica la impossibilitat de convivència entre algunes cultures i naturalitza les desigualtats que puguin experimentar a causa de la seva incapacitat de funcionar dins dels paràmetres culturals del lloc d'acollida. Alguns autors parlen que la distància o diferència cultural ha passat a ocupar el lloc dels antics arguments de discriminació basats en la raça.

En tot cas, la diferència cultural serveix per justificar discriminacions socials i diferències d'altres tipus, molt més materials que la cultura. Norbert Elias defensa que els grups definits de manera ètnica es defineixen de manera relacional entre ells, i que no té res a veure amb elements biològics o culturals.

Tanto si los grupos a los que uno se refiere al hablar de «relaciones raciales» o «prejuicio racial» difieren en su origen «racial» y apariencia como si no, el aspecto relevante de su relación es que se encuentran vinculados de una manera que concede a uno de ellos recursos de poder muy superiores a los del otro grupo. [...] En consecuencia, a pesar de que las diferencias en apariencia física y otros aspectos biológicos a los que nos referimos como «raciales» están presentes en estos casos, la sociodinámica de la relación entre grupos ligados entre sí como establecidos y forasteros viene determinada por la forma de su vínculo (Elias, 1976: 233).



□ Gràfic 4: Nivell socioeconòmic.



Per tant, no es discriminaria o rebutjaria determinades poblacions pel fet de ser culturalment diferents, sinó que un cop fossin discriminades o estessin en desigualtat es justificaria la seva situació amb arguments culturalistes. De fet, Elias, en el text del qual hem extret la cita anterior, està parlant de dos grups culturalment iguals però en situació de greu desigualtat en l'accés als recursos i al poder. El cas que exposa, doncs, és un gran exemple del fet que les diferències culturals apareixen a posteriori de la situació de desigualtat.

Tot aquest raonament teòric es pot veure clarament en el cas de Vila-rodona, ja que, si construïm el gràfic anterior enlloc de a partir de la distància cultural, a partir del nivell socioeconòmic, veurem com encaixa perfectament.

## 8. LES DIFERENTS ARRIBADES A VILA-RODONA

El moment de l'arribada al lloc de destí és important per les relacions que posteriorment apareixeran entre els nouvinguts i els que ja hi eren. Com van arribar, per què o en quines condicions seran elements que configuraran una primera imatge dels immigrants, imatge que perdurarà i tindrà un pes important en la concepció dels «altres».

A continuació descrivim les diferents arribades dels grups que apareixen al gràfic anterior.<sup>10</sup>

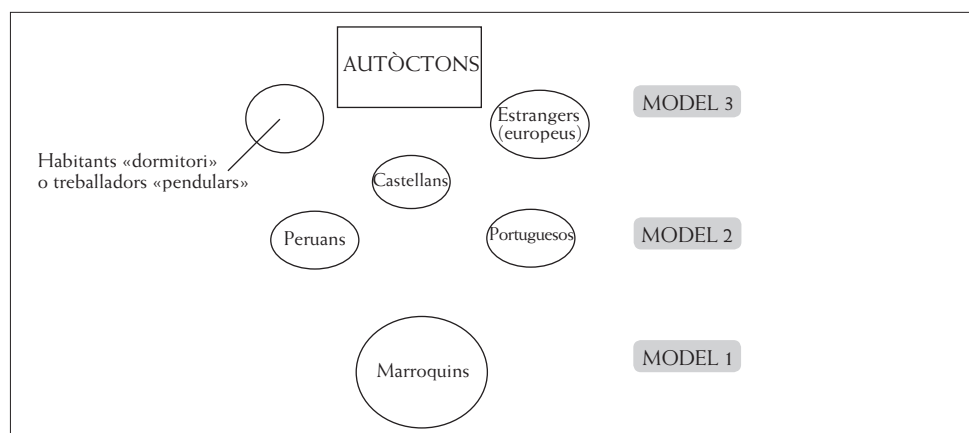
- Castellans: van arribar fent cadenes familiars en què primer arribava el cap de família i portava la resta de la família quan s'assentava al municipi. Arribaven a Vila-rodona atrets per oportunitats laborals al sector de l'agricultura. Tenen un nivell d'estudis baix. Les generacions que ja han crescut a Vila-rodona han augmentat aquest nivell. Venien de zones rurals d'Andalusia i Múrcia.
- Europeus (estrangers): han arribat a Vila-rodona de manera independent cadascú, però, per motivacions normalment diferents a la laboral: per amor (alemanyes) o en la cerca d'un entorn rural (anglesa). Aquest és l'únic cas en què s'ha arribat a Vila-rodona perquè es volia ser en aquest poble concret, mentre que per a la resta, el fet que sigui Vila-rodona és un accident. Els casos que coneixem tenen estudis universitaris i procedeixen de zones urbanes.
- Peruans: han arribat per treballar a les fàbriques, normalment contractats en origen. Tenen estudis universitaris i en origen vivien en zones urbanes.
- Portuguesos: han arribat a Vila-rodona per motius laborals, també amb contractes en origen proporcionats per la primera persona de la cadena, la qual va arribar al poble per l'oportunitat que li proporcionava poder regentar un restaurant. Tenen un nivell d'estudis baix i procedeixen de zones rurals.
- Marroquins: han arribat cercant feina a l'agricultura; els darrers a arribar ja amb contracte en origen facilitat pels qui ja havien arribat anteriorment. Els primers a arribar sembla que cridaven l'atenció per la seva alta formació, però la resta tenen una formació més baixa i vénen de regions molt rurals.

<sup>10</sup> No hem inclòs el grup dels autòctons evidentment perquè són els que ja hi eren. En canvi, sí que incloc el dels castellans, que abans no sortia, ja que aquí tindrà un paper important.

Analitzant aquesta informació trobo tres models d'arribada. El primer model d'arribada és dels que han arribat cercant feina i l'han trobat a Vila-rodona (com podien haver-la trobat a qualsevol altre poble, on també s'haurien establert). En aquest model s'agrupen els marroquins i els castellans.

El segon model correspon a aquells que hi han arribat per motius laborals però que ja tenien un contracte en origen. És a dir, que la migració ja es va plantejar des d'un primer moment com a migració cap a Vila-rodona. En aquest model trobaríem els peruans i els portuguesos. El tercer model d'arribada seria dels qui han arribat a Vila-rodona per motius diferents als laborals: amor, preu de l'habitatge o entorn rural. Seria el cas dels europeus.

Aquests tres grups també corresponen a diferents nivells de proximitat cultural i sociolaboral envers els autòctons, amb l'excepció dels castellans, com es veu a continuació.



□ Gràfic 5: Models d'arribada.

El cas dels castellans es pot explicar per ser la primera arribada d'immigració al poble, i per tant, la més antiga. En aquests anys han experimentat una important evolució en la seva ubicació sociolaboral i la seva distància cultural amb els autòctons. Tot i això, tenen en comú amb els marroquins (que són del mateix model d'arribada) que han treballat molt de temps al mateix sector: com a peons agrícoles.

## 9. LA DISTÀNCIA SOCIAL ÉS PRÈVIA O POSTERIOR A L'ARRIBADA DELS IMMIGRANTS?

Als diferents gràfics podríem considerar que hi ha una estructura social en l'àmbit laboral ja establerta, preexistent, que seria, de menys a més: peó agrícola - peó de fàbrica - botiguer - propietari agrícola i feines qualificades. Aquestes diferents posicions són ocupades pels diferents grups i en l'actualitat veiem una correspondència del seu nivell amb la seva distància cultural. La qüestió és que cada grup ha tingut una inserció laboral i una capacitat d'evolució molt diferent i prèvia a la seva arribada al poble. És a dir, que veiem necessària la identificació

d'una altra variable que determini la distància social i cultural dels nouvinguts. Aquesta variable ha d'operar abans de la seva arribada, de manera que un cop apareixen persones d'una nova nacionalitat, ja tenen una posició prefixada a l'escala sociolaboral.

El més lògic és que trobem l'explicació d'aquest fet en la variable «nivell d'estudis», però no és així. Tal com podem veure a l'apartat anterior, hi ha molts exemples de com el nivell d'estudis no influeix d'igual manera per tothom. Per exemple, hi ha marroquins que van cridar l'atenció pel seu alt nivell de formació però que van realitzar les mateixes feines que els marroquins que tenien un nivell de formació molt baix. Els peruans de qui tenim notícia també tenen un nivell d'estudis alt que no els és reconegut en el seu nivell d'estatus social i es troben al mateix nivell que els portuguesos, que tenen un nivell especialment baix. Aquests, tenint un nivell d'estudis inferior a molts marroquins, han trobat llocs de treball millors que aquests.

Veiem, doncs, com més enllà del que els prejudicis o estereotips sobre els diferents grups nacionals puguin influir a nivell de l'imaginari col·lectiu vila-rodoní, també tenen una plasmació pràctica que es pot observar a les diferents insercions sociolaborals dels estrangers al poble. Com explica Claudia Mora a la següent cita:

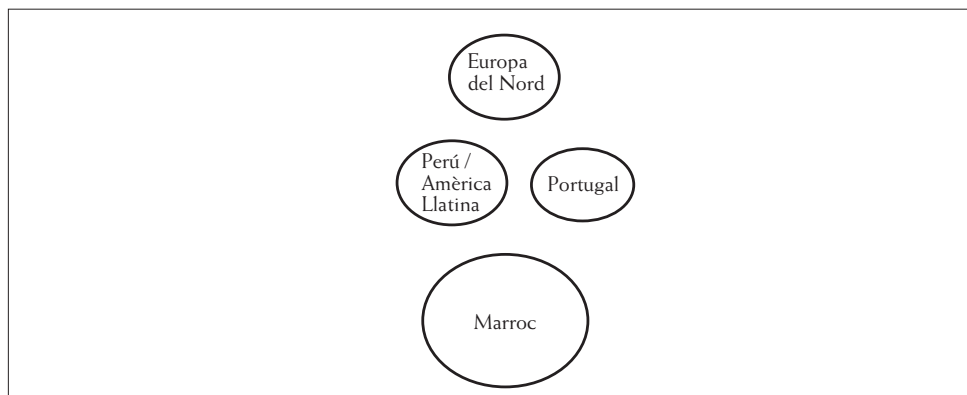
La racialización de los migrantes ocurre no sólo a través de nociones sobre características de los grupos migratorios que pueden ser promovidas por un discurso nacional(ista) cotidiano, sino que, materialmente, también ocurre a través de la identificación del trabajo precario con grupos de migrantes específicos. La ecuación de inmigrantes con ocupaciones determinadas limita además su acceso y movilidad en el mercado laboral y se traduce, en definitiva, en barreras para su movilidad social e integración (Mora, 2009:136).

Una altra variable que podria influir en aquest fet és la situació legal amb la qual arriben els diferents grups. Seria lògic pensar que qui s'ha inserit en llocs menys valorats i precaris té una situació legal complicada, que fa que no pugui accedir a posicions millors. No pensem que aquesta variable sigui vàlida, ja que només hi ha uns casos de persones que arribessin sense permisos: els primers marroquins. De manera que pot contribuir a explicar per què els primers marroquins van ocupar aquests llocs de treball determinats, però no serveix per a la resta.

La variable que explica aquest fet és la jerarquització econòmica dels diferents països a nivell internacional, o la seva posició en una escala de classes socials internacional. D'aquesta manera, als immigrants se'ls traslladaria el nivell econòmic i social dels seus països d'origen. Per tant, existiria un imaginari previ que situaria els diferents països en diferents nivells d'estatus i els immigrants només omplirien aquestes categories a Vila-rodona.

Les diferents posicions socioeconòmiques dels països serien establertes d'una manera subjectiva pels habitants de Vila-rodona, que no tindrien en compte tant el nivell econòmic real i objectiu dels Estats sinó l'estatus social i nivell de desenvolupament que ells perceben. Aquest està compost per un seguit de variables molt difícils d'identificar en la seva totalitat, que tindrien molt a veure amb la manera com es construeixen els diferents països als mitjans de comunicació, la valoració de la producció cultural de cada país aquí, la percepció de les diferències culturals en clau positiva o negativa, etc.

D'aquesta manera, un marroquí amb una formació elevada es considera una excepció, com un europeu amb una formació també baixa. Aquestes mateixes excepcions es fan entrar



□ Gràfic 6: Jerarquia econòmica dels països d'origen.

a la regla amb explicacions més o menys realistes i contrastades. Així, per molta formació que pugui tenir un marroquí, el nivell i la qualitat de la formació que pot rebre al Marroc no té res a veure amb el mateix nivell d'estudis assolit a un altre país europeu. I en el cas de l'anglès, per poca formació que tingui, *sap* coses, sembla que hagi escollit no formar-se, d'una manera bohèmia i molt moderna.

## 10. CONCLUSIONS

En conclusió, en aquest article hem intentat respondre, com hem explicat al començament, a la pregunta clau de si les diferències culturals a Vila-rodona són construïdes prèviament a l'arribada de les persones immigrades. Responem que sí, que els autòctons tenen una imatge ja construïda dels diferents col·lectius immigrants abans que aquests arribin i que aquesta imatge és la que situa els nousvinguts en els diferents nínxols laborals d'un mercat molt segmentat ètnicament.

Seguint aquest raonament, seria inevitable considerar el grup d'autòctons com el titular d'uns drets i un poder molt més gran que la resta i que a més determina les posicions que la resta té al poble. La relació, doncs, seria que els autòctons deixen inserir els diferents grups ètnics de determinades maneres segons les seves concepcions prèvies sobre el nivell d'estudis i classe social que correspon a cadascú pel seu país d'origen.

Seria llavors quan es construïrien els diferents nivells de distàncies culturals i es ressaltarien aquells comportaments identificats com a procedents de les diferents cultures com a origen de l'estratificació existent.

Tot aquest procés no és exclusiu de Vila-rodona, sinó que és un fenomen observat en moltes altres investigacions, en les quals també s'ha identificat una correspondència entre els grups ètnics i els nínxols sociolaborals a causa d'una atribució prèvia de característiques determinades als diferents col·lectius ètnics per part dels autòctons (Checa *et al.* (2010); Elias (1976); Mora (2009); Díaz (2007); Torres (2007)).

## BIBLIOGRAFIA

- ACTIS, Walter; DE PRADA, Miguel Ángel; PEREDA, Carlos (1994). *Actitudes de los españoles ante los extranjeros*. Madrid: Colectivo Ioé.
- AGRELA, Belén (2002). «La política de inmigración en España: reflexiones sobre la emergencia del discurso de la diferencia cultural». *Migraciones Internacionales*, vol. 1, núm. 2, p. 93-121.
- CASTIEN MAESTRO, Juan Ignacio (2003). «Del racismo al esencialismo cultural. Determinantes ideológicos de la hostilidad contra el inmigrante extranjero». *Gaceta sindical*. Madrid: Confederación Sindical de Comisiones Obreras.
- CHECA, Juan Carlos; ARJONA GARRIDO, Ángeles; CHECA I OLMOS, Francisco (2010). «El Ejido elegido: la convivencia como desafío». *Scripta Nova*, 315.
- DÍAZ, Guillermo (2007). «Estratificación y movilidad social en Guatemala». *Nova Scientia*, vol. 4, núm. 7, p. 205-236.
- ELIAS, Norbert (1976). «Ensayo acerca de las relaciones entre establecidos y forasteros». *Reis*, 104/03, p. 219-251.
- MORA, Claudia (2009). «Estratificación social y migración intrarregional: algunas caracterizaciones de la experiencia migratoria en Latinoamérica». *Universum (Talca)*, vol. 1, núm. 24, p. 128-143.
- TORRES, Francisco (comp.) (2007). *Los nuevos vecinos de la Mancomunidad del sureste: los inmigrantes y su inserción en Torre Pacheco, Fuente Álamo y la Unión (Murcia)*. Murcia: Editum.